

BEGELEIDING ONDERZOEK NAAR WINTERVERBLIJVEN UTRECHT

Memo van het Bureau van de Zoogdiervereniging: N2014015

DATUM	04-008-2014
PROJECTNUMMER	2013-072C
PROJECTNAAM	BEGELEIDING ONDERZOEK NAAR WINTERVERBLIJVEN UTRECHT
OPDRACHTGEVER	GEMEENTE UTRECHT
ONDERDEEL	NVT
MEMO-VERSIE	1.0
AUTEUR(S)	M.J. SCHILLEMANS, E.A. JANSEN
PROJECTLEIDER	M. J. SCHILLEMANS
DOCUMENTNUMMER	N2014015

Inleiding

De gemeente Utrecht wil de winterverblijven van de gewone dwergvleermuis in kaart brengen. Daartoe heeft zij het Bureau van de Zoogdiervereniging gevraagd een onderzoeksstrategie op te zetten en het onderzoek te begeleiden. Het huidige memo bevat de verslaglegging van de voorgestelde strategie, het startoverleg en de evaluatie.

Het onderzoek zelf wordt uitgevoerd door Bureau Tauw.

De voorgestelde strategie

Werkwijze opsporen –grotere- winterverblijven gewone dwergvleermuis¹.

Doel: opsporen winterverblijven gewone dwergvleermuis. Nadrukkelijk wordt gesteld dat het geen onderzoek betreft om de aanwezigheid van winterverblijven uit te sluiten in de gebouwen waar deze niet worden aangetroffen. Het gaat er hier om qua inspanning en kosten effectief de grootste winterverblijven op te sporen.

Globale aanpak: doe een eerste ronde voor de grootste verblijven (tientallen tot honderden/duizenden dieren). En leidt tegelijkertijd mensen/vrijwilligers op, zodat die in de loop van een aantal jaren inventarisatiewerk, ook de kleinere verblijven (tientallen dieren) en uiteindelijk zelfs de kleinste verblijven (enkele tot tientallen dieren) kunnen gaan vinden.

Het is dus nadrukkelijk gesteld dat onderzoek naar winterverblijven voor de gewone dwergvleermuis, en dan specifiek de volledigheid in resultaten, een langdurige inspanning vereist.

Eerste ronde:

- 1) Voorbereiding: op basis van bestaande informatie² en expert judgement³ identificatie van mogelijke grote winterverblijven. Dat zijn, vervolgens, de te bezoeken objecten.
- 2) Ga enkel op pad met geschikte weersomstandigheden
 - Inventarisatie-periode 20 juli – 20 augustus
 - op pad bij geschikt weer:
geen/weinig wind, liefst bewolking, temp > 12 °C

¹ Voor overige soorten: zie vleermuisprotocol 2013. Voor laatvlieger kan worden aangenomen dat de verblijven in de zomer, ook in de winter in gebruik zijn.

² Informatie van gebouwen (grootte, hoogte etc), meldingen bij dierambulance/opvang van dieren na 20 juli en in de winter.

³ Dit is specialistisch werk en vereist ervaring met winterverblijven: daarom zijn voor een aanbieder, minimaal drie referenties van onderzoek vereist, waaruit blijkt dat deze kennis aanwezig is.

- altijd beginnen bij 'de inktpot' als referentie: gebeurt daar iets, dan nemen we aan dat elders ook gezwermd kan worden
 - tijdstip van onderzoek: 23:00-03:00/04:00
- 3) Bezoek elk object minimaal drie keer op één nacht. Leg dit bezoek te voet af (minimaal 10 minuten onderzoek).
 - 4) Kijk omhoog tijdens de bezoeken, vertrouw niet 100% op enkel detectorgeluid
 - 5) Plan route tussen objecten zo, dat objecten waarover getwijfeld wordt, toch ook bezocht worden (langsfietsen/wandelen)
 - 6) Indien op de tussenliggende gebieden zwermgedrag wordt waargenomen, wordt dat object/gebied opgenomen als te bezoeken object/gebied
 - 7) Bezoek elk object gedurende twee nachten en zorg ervoor dat het onderzoek bij een object op verschillende tijdstippen valt per nacht (dus in totaal minimaal 6x10 minuten op 6 verschillende tijdstippen tussen 23:00-03:00/04:00)
 - 8) Leidt vrijwilligers⁴ op tijdens de eerste onderzoeksronden⁵, en laat deze in het volgende jaar de wijken nogmaals inventariseren, waarbij de resultaten steekproefsgewijs worden gecontroleerd door –betaalde– experts. Laat dan de routes tussen de objecten wandelend afleggen. Het onderzoek zal daarom langer per wijk duren.
 - 9) Stimuleer vrijwilligers vervolgens om ook de kleinere verblijven opsporen.

Startoverleg 23-07-2014

Overleg met Frank Aarts (Projectleider Bureau Tauw) en Hans Kruze (gemeente Utrecht).

Er zijn twee avonden per wijk beschikbaar en activiteitcontrole bij de Inktpot werd als een logistiek probleem ondervonden.

De snelheid waarmee de offerte gemaakt en gegund werd en de tijd tot de afspraak was kort, Bureau Tauw had zich niet kunnen voorbereiden. Bureau Tauw had nog geen selectie van gebouwen, geen ideeën omtrent de selectie en had niet de beschikking over de resultaten van ander onderzoek en had nog geen datacheck gedaan uit NDFF op vondsten in najaar en winter. De inzet van vrijwilligers blijft beperkt tot eens een avondje meelopen, als dit schikt (data alleen op korte termijn beschikbaar).

Gezamenlijk is besloten wijk voor wijk door te nemen waar de meeste potentie lag. Hiervoor zijn gebouwtypen gebruikt (grotere scholen) bejaardentehuizen, ziekenhuizen, kerken, kloosters en de lijst van verdachte gebouwen uit ander onderzoek. Bureau Tauw bleek nauwelijks kennis te hebben van welke (potentiele) gebouwen in de stad aanwezig zijn. Ook was er (nog) niet nagedacht hoe je deze uit kaarten en bestanden kan halen.

⁴ NB: het opsporen van winterverblijven van gewone dwergvleermuizen is een nog zeer onontgonnen gebied. Het kan een interessant vrijwilligersproject / interessante uitdaging voor een vleermuiswerkgroep worden, om voor een voorbeeld wijk/stad te proberen dit winternetwerk in kaart te brengen. Vanwege de langere tijdperiode en de vele uren die hiermee gemoeid zullen zijn, ligt het voor de hand dit met vrijwilligers te willen doen. Bedenk echter dat enige professionele inhoudelijk begeleiding en logistieke aansturing, het werk van vrijwilligers enorm veel effectiever kan maken. Denk bijvoorbeeld aan de geweldige atlas-projecten die wij in Nederland uitvoeren.

⁵ Er kan gekozen worden voor een korte training en vervolgens het jaar daarop nogmaals, of juist nu éénmalig een langere training en het jaar er op een korte opfrustraining

Het Bureau van de Zoogdierverseniging heeft ter plaatste een lijst gemaakt van de bij haar bekende potentiële gebouwen (dit is dus niet persé een lijst met alle potentiële winterverblijven). Deze zijn geclusterd in groepen van 2-3 gebouwen.

De al bekende winterlocaties worden door straks vrijwilligers gecheckt, de potentiële door medewerkers van Bureau Tauw. Bureau Tauw maakt een lijst van potentiële gebouwen en stuurt deze naar de zoogdierverseniging (binnen twee weken). Ook is dan duidelijk hoe zij de activiteit bij de inktpot gaan monitoren.

